

Asia: VN/34680/2022

Lausuntopyyntö Oikeuslaitostyöryhmän alustavista toimenpide-ehdotuksista

Lausunnonantajan lausunto

1. Kommentit alatyöryhmän 1. Rikollisuus ja rikosasioiden käsittely sekä rangaistukset ja niiden täytäntöönpano ehdotuksista

-

2. Kommentit alatyöryhmän 2. Siviiliasioiden käsittely, sovittelu ja vaihtoehtoiset riidanratkaisukeinot ehdotuksista

Ehdotuksen 38 mukaan selvitetään, tulisiko velkajärjestelyasioiden käsittelyssä vahvistaa Ulosottolaitoksen tai talous- ja velkaneuvonnan roolia tai siirtää tietyt asiakokonaisuudet näiden viranomaisten käsiteltäväksi, kuitenkin niin että tuomioistuimen rooli tuomiovallan käyttäjänä säilyy.

Haluamme tältä osin tuoda esiin, että nykyisin velkajärjestelyn maksuohjelmaehdotuksen voi laatia tuomioistuimen määräämän selvittäjän lisäksi velallinen itse ja hän voi käyttää apunaan velkaneuvoja. Tämä on osoittautunut käytännössä velkajärjestelyasioiden tasalaatuisuuden kannalta huonoksi ratkaisuksi. Jotkut velkaneuvojat eivät edes pyydä velalliselta tositteita vaan perustuvat ehdotuksensa pelkästään velallisen ilmoitukseen. Lisäksi velkajärjestelylainsäädännön ja oikeuskäytännön tietämyksessä on paljon hajontaa. Maksuohjelmia tulisi tehdä ainoastaan riittävät kelpoisuusvaatimukset ja osaamisen täyttävät henkilöt, joiden tulisi olla velalliseen ja velkojaan nähden puolueettomia.

Tuomioistuimen toiminnan osalta ehdotuksessa 39 on monia hyviä ehdotuksia. Tällaisia ovat mm. vahvan prosessin johdon korostaminen ja mahdollisuus ratkaista asia pelkän kirjallisen valmistelun perusteella tuomioistuimen harkitessa sen tarkoituksenmukaiseksi myös ilman asianosaisten suostumusta. Ehdotus 40, jonka mukaisesti istuntoon menevissä pienissä riita-asioissa vastaaja pyydetäisiin pääsääntöisesti vastaamaan suoraan istuntoon, jää tarkoitukseltaan epäselväksi. Tällaisessa tilanteessa tulisi joka tapauksessa huolehtia siitä, ettei velkomusasioissa tämä aiheuttaisi kantajalle tarvetta osallistua istuntoon ja siten intressiin nähden kohtuuttomia lisäkustannuksia. Nykyisin kantajat käytännössä joutuvat peruuttamaan täysin aiheellisia velkomuskanteita liian korkeaksi muodostuvien oikeudenkäyntikulujen vuoksi. Vastaaja voi esittää riitautukset vasta

käräjäoikeudessa tai takaisinsaantikanteessa ja kantaja joutuu tässä vaiheessa arvioimaan kuluriskiään suhteessa asian intressiin. Tätä tilannetta voivat käyttää hyväksi erityisesti vastaajat, jotka voivat itse prosessoida maksutta. Tältä osin ehdotus 59 , jonka mukaan selvitettäisiin keinoja oikeuden väärinkäyttömahdollisuuksien estämiseksi, on erityisen kannatettava.

Yksi tapa parantaa velkojan oikeussuojaa oikeudenkäynneissä voisi olla se, että pienen riitaisuuden ollessa kyseessä, riitainen haastehakemus voitaisiin tehdä teknisesti summaarisen haastehakemuksen tavoin ja vastaavalla oikeudenkäyntimaksulla. Velkomusasioissa tietyt riitaisuudet toistuvat ja tällaisille voisi olla omat valmiit kentät haastehakemuksessa (esim. väite, että on maksanut velan). Tällöin myös käräjäoikeudet pystyisivät arvioimaan asian laadun ja siihen soveltuvat menettelytavat. Tällä hetkellä riitautus aiheuttaa vapaaehtoisen perinnän keskeyttämisen eikä perintää saa jatkaa, jos velallista ei tavoiteta tai hän ei luovu riitautuksestaan sen jälkeen, kun päämiesasiakkaalta on saatu asiaan selvitys. Tällöin ainut mahdollisuus saatavan perimiseksi on laajan haastehakemuksen tekeminen käräjäoikeuteen.

Ehdotukseen 46 viitaten toteamme, että sovittelumenettely sopii myös velkomusasioiden riita-asioihin. Tältä osin on kuitenkin huomattava, että velkomusasioissa kantajat ovat isoja organisaatioita, jotka ovat ulkoistaneet lakiasiansa eivätkä itse käytä työvoimaansa yksittäisten riita-asioiden hoitamiseen. Siten ollaan kaukana sovittelusta, jonne tultaisiin kantajan ominaisuudessa ratkaisemaan yksittäistä konfliktia. Velkomusasioita edeltää usein myös kontaktoinnit perintätoimiston ja velallisen välillä ja tällöin pyritään jo selvittämään saatavan aiheellisuus ja mahdolliset riitaisuudet. Osa velallisista riitauttaa saatavan kuitenkin vasta käräjäoikeudessa. Vuonna 2021 SPL:n jäsenyritysten tekemistä riidattomista haastehakemuksista riitautui vasta käräjäoikeudessa arviolta yli 5.000 kappaletta. Se, miten passiivisia velallisia saisi aktivoiduttua toimimaan jo ennen tuomioistuinkäsittelyä, jos he kokevat velkomuksessa olevan epäselvyyttä, onkin iso kysymys. Perintätoimistot pyrkivät tavoittamaan velallisia eri kanavien kautta, mutta aktivointiin olisi hyvä saada muitakin keinoja, jotta turhat riitautukset tuomioistuimessa saataisiin vähenemään. SPL:n jäsenyritykset voittavat arviolta yli 95 % hoitamistaan riitaisista asioista, joten vastaajien riitautusperusteiden voidaan perustellusti katsoa olevan usein heikkoja tai keinotekoisia.

Ehdotuksen 58 mukaan arvioidaan oikeudenkäymiskaaren 21 luvun säännöksiä oikeudenkäyntikulujen ja kuluriskin pienentämiseksi. Pidämme tärkeänä, ettei velkojen oikeussuojaa oikeudenkäyntikulujen osalta heikennetä. Tehdystä työstä tulee saada asianmukainen korvaus. Erityisen tärkeää on ymmärtää, että asian rahallinen intressi ei kerro asian laajuudesta ja vaikeudesta. Oikeudenkäyntikulujen pienentämiseen voidaan vaikuttaa ensisijaisesti tuomioistuimen omilla menettelytavoilla kuten riittävän vahvalla prosessinjohdolla ja prosessisäännösten keinovalikoimaa tarkoituksenmukaisesti käyttämällä.

Tuomioistuimen pitäisi myös entistä paremmin täydentää epäselvät vastaukset ennen vastauspyynnön pyytämistä kantajalta. Lisäksi mikäli käräjäoikeus esittäisi kantajalle lausumapyynnössä yksilöidyt kysymykset tilanteessa, jossa vastaajan vastine on sekava, se lyhentäisi lausumia siltä osin kuin kantaja varmuuden vuoksi ja mahdollisesti turhaan antaa asiasta lausuman. Käräjäoikeuksien tulisi myös rohkeammin antaa yksipuolisia tuomioita silloin, kun se lainsäädännön mukaan on mahdollista.

Lisäksi oikeudenkäyntien määrää voidaan lainsäädännöllä tehokkaasti vähentää. Yksi merkittävä tapa on muuttaa yksipuolisten tuomioiden tiedonantotapa ja valituskeinot vastaamaan muiden tuomioiden mukaista tapaa. Käsitteemme mukaan takaisinsaantikanteita ”tehtaillaan” muutamien asiamiesten toimesta ilman todellisia perusteita. Vaikka velallinen olisi vuosia maksanut yksipuoliseen tuomioon liittyvää saatavaa ulosoton kautta, oikeuskäytännössä on katsottu, ettei hän ole saanut tuomiota tiedoksi

ja hän voi tehdä takaisinsaantikanteen.

Oikeudenkäyntien määrä vähenisi myös, jos velkojilla olisi riittävät tiedot perinnän suunnitteluun velallisen taloudellisesta asemasta. Esimerkiksi positiivisen luottotietorekisterin tiedot tulisi olla käytettävissä perinnän suunnitteluun, samaan tapaan kuin maksuhäiriömerkinnät ja muut luottotiedot ovat käytettävissä luottotietolain perusteella. Perinnän tulisi kohdentua erityisesti sellaisiin henkilöihin, joiden maksukyky mahdollistaa perinnässä olevan velan maksamisen ja estää perintätoimenpiteiden kohdistamisen velallisiin, joiden maksukyky toimenpiteiden valintahetkellä ei puolla kulullisten toimenpiteiden suorittamista velan maksun aikaansaamiseksi. Riittävien tietojen perusteella pystyttäisiin vähentämään haastehakemuksia käräjäoikeuteen ja turhia ulosottihakemuksia. Tältä osin kannatettava on myös ehdotus 141, jonka mukaan velkojille voitaisiin nykyistä paremmin antaa tietoa sen arvioimiseksi, kannattaako asia laittaa uudelleen ulosotossa vireille.

Ehdotuksen 63 mukaan kehitetään tietojärjestelmiä ja prosesseja digitalisaatiota hyödyntäen. Haluamme tältä osin tuoda esiin, että vastaisuudessa olisi erityisen tärkeää, että digitalisaatio otetaan huomioon jo lainsäädäntövalmistelun yhteydessä. Tämä vaatii lainsäädäntötyössä it-asiiantuntemusta ja ymmärrystä oikeusrekisterikeskuksen ja sidosryhmien teknisistä mahdollisuuksista ja siirtymäsääntöjen ajoista. Velkojat ovat useamman kerran olleet tilanteessa, jossa lain tai lakimuutoksen tullessa voimaan, oikeusrekisteri-keskuksen toteutus on ollut kesken ja kun se on saatu valmiiksi, sitä on myöhemmin vielä jouduttu muuttamaan. Tällaisessa tilanteessa velkojien on hyvin vaikea pystyä noudattamaan lakia heti sen tullessa voimaan ja suunnitella omia it-muutoksiaan. Samalla velkojan oikeuksiin pääseminen voi vahingollisesti viivästyä. Tuomioistuimilla tulisi myös olla mahdollisuus nykyistä paremmin huomata ja korjata itse tekemiään teknisiä virheitä.

3. Kommentit alatyöryhmän 3. Hallinto-oikeudelliset asiat ja erityistuomioistuinasiat ehdotuksista

-

4. Kommentit alatyöryhmän 4. Oikeudellinen neuvonta ja avustaminen ehdotuksista

Ehdotuksen 97 mukaan selvitetään, onko tarkoituksenmukaista, että oikeudellisia palveluja tarjoavat asianajajat, luvan saaneet oikeudenkäyntiavustajat ja julkiset oikeusavustajat. Pidämme tärkeänä, että vastaisuudessakin oikeudellista palvelua tarjoavilla on tarvittavat kelpoisuusvaatimukset ja koulutus. Oikeussuojaa ei tule heikentää vaan entisestään parantaa. Tämä on ainut tapa pitää oikeudellisten palveluiden laatu riittävällä tasolla ja siten vähentää kirjavuutta, joka on jo nähtävissä velkaneuvojien tekemissä maksuohjelmaehdotuksissa.

Ehdotuksen 106 tarkoituksena on kehittää keinoja pysyvien ratkaisujen tarjoamiseksi ongelmiin joutuneille ja tätä voidaan pitää erityisen kannatettavana ehdotuksena. Lisäksi ehdotuksen mukaisesti tulisi arvioida, voidaanko vastaisuudessa enää prosessoida ilman kustannuksia ylimpään tuomioistuimeen saakka. Nykyisin asianosaisella on mahdollista shikaaninomaisestikin lisätä toisen asianosaisen oikeudenkäyntikuluja ja työtaakkaa prosessoimalla tuomioistuimessa itse maksutta.

5. Kommentit alatyöryhmän 5. Täytäntöönpano ja Ulosottolaitoksen toiminta ehdotuksista

Ehdotuksen 136 mukaan selvitetään mahdollisuudet luoda järjestelmä, jossa luottojen hallinta ja niihin liittyvä tiedonsiirto tapahtuisi yhden luottoja koskevan rekisterin kautta. Ehdotus helpottaisi tiedonsiirtoa ja on ehdottomasti kannatettava ehdotus. Olemmekin esittäneet vastaavan toiveen jo positiivisen luottotietorekisterin perustamisvaiheessa.

Ehdotuksen 140 mukaan passiivirekisteröinnin lisäämisen mahdollisuudet selvitettäisiin. Nykyisin jos ulosotto siirtää asian toisen kerran passiiviperintään ei hakija/asiamies saa siitä tietoa. Tämä johtaa siihen, että hakijalla/asiamiehellä on virheelliset tiedot järjestelmässään eikä esimerkiksi velan vanhentumista pystytä seuramaan. Ulosoton ratkaisu on tällä hetkellä se, että hakija/asiamies voi tarkistaa asian tilan Ulsasta, mutta suurilla hakijoilla/asiamiehellä kymmenien tuhansien yksittäisten asioiden tarkistaminen manuaalisesti ei ole mahdollista. Pidämmekin kannatettavana ehdotusta 126, jonka mukaisesti digitaalisia palveluja kehitettäisiin ja ulosoton hakijoille voitaisiin antaa tietoa analyttisemmässä muodossa isompina kokonaisuuksina eikä ainoastaan tapauskohtaisten kyselyjen perusteella asialuetteloilla. Passiiviperinnän lisääminen ei saisi vaikuttaa kertymiin vähentävästi. Lisäksi hakijan tulisi tietää jokainen passiiviperintään siirtokerta. Jos velkojan tulisi ilmoittaa passiiviperinnän osalta saldotietoja, tulisi ulosoton pystyä myös ne myös vastaanottamaan velkojan ilmoituksella.

Ehdotuksen 144 osalta viittaamme ehdotuksesta 38 kertomaamme. Velkajärjestelyasioiden osalta velkojan oikeusturva on jo nykyisessä tilanteessa vaarantunut ja velallisten yhdenvertaisuus heikentynyt selvittäjätehtävien siirryttyä velkaneuvojille. Suuntausta ei kokemusten perusteella voida pitää toivottavana, jos tarkoitus on ylläpitää asianmukaista oikeudenhoitoa.

6. Kommentit alatyöryhmän 6. Hallinto-, henkilöstö- ja koulutusasiat ehdotuksista

-

7. Muita huomioita Oikeuslaitostyöryhmän alustavista toimenpide-ehdotuksista

-

Kantelinen Tero
Suomen Perimistoimistojen Liitto ry